

מרוכה פרק שביעי בבא קמא

עד.

עין משפט נר מצוה

צה א מ"י פ"ט מהל'
עדות הלכה ז:

רבינו חננאל

מדיספא במיפך והזומה, ורישא נמי במיפך והזומה. דקתאני סיפא במיפך מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו ואחרי כן סימא עינו שהרי העבד אומ' כן נמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב. עבד בעי שלומי לרב. לימא דלא מודו המזימין בחבלא כלל, דמי כוליה ואמ', הויכ דאמי או לימא דלא מודו המזימין בחבלא כלל, דמי כוליה היום שהעידתם שהפיל שן עבדו עמנו הייתם אתו היום במקום פלוני, אלא מקודם לכן סימא עינו ועמד עמו בדיון ויצא לחירות דמי עינו ואחר כך חבלו והפיל שנו, כי האי גונא דאי משלמין דמי עין לרב. ומדיספא לא מיתוקמא אלא במיפך והזומה, ורישא נמי במיפך והזומה. והאי דקתאני משלמין דמי עין לרב אחר שפחותין לו דמי השן. וחזרו לבאר ודוקא דרבה דרייק מהא מתניתא דהכחשה תחילת הזומה היא, מנין. ואמ' רב אשי רבה הכי דייק מדרישא בשלוש כיתות, סיפא נמי בשלוש כיתות, ואי אפשר להעמיד ההכחשה ברישא דקמא לן האחרונים מכחישינן את הראשונים ואם נאמר שהעידו הראשונים כי הפיל ואחר כך סימא ונתחייב הרב לתת דמי עין לעבד, ובאו אחרים והכחישו ואמ' סימא ואחר כך הפיל, נמצאו הראשונים מוכחישינן. באה בת שלישית והזימו כח הראשונה, חייבין לשלם דמי עין לרב היה לו לומר ולמה אמרה הבריתא דמי עין לעבד אלא דאי כח האמצעית נמצאו זוממין והם מכחישינן ולא מוכחישינן ולא שמעי' מינה ולא מדיי כי כך דייק רבה מסיפא. ומקומה לסיפא כגון דאחר תרי ואשהידו והפיל שניו ואחר כך סימא עינו דבעי הרב לשלם דמי עין ובאו אחרים והכחישו ואמ' סימא ואחר כך הפיל ובאה בת שלישית והזימו את הכת הראשונה המוכחשת וכיון שהזומו נתחייבו לשלם דמי עין לרב כדקתאני בברייתא. ודייק רבה מדברינן ממונות הוכחשו ואחר כך הזומו משלמין הם, הכי נמי בדיני נפשות אם הזומו אחרי שהוכחו נהרגין. ובא אביי ודחה לדוקא דרבה, והתקפה דר' יורא פשוטה ודחיה היא,

מדיספא. בשתי כיתות. להכי תלי רישא בסיפא דרישא לא ניחא לן לאוקמה בשתי כיתות אלא בג' משום דקמני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אחאי כת אחרייתא מקמי דידעו ואמרו איפכא לא היה ניחא ליה בהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מיתוקמא בשתי כיתות וע"כ במיפך והזומה מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי במיפך והזומה: שהרי העבד אומר כן. דניחא ליה דמפקי ליה לחירות ויהי ליה דמי עין: כסרתי. אותן שמוזמין: אינימא דלא קמודו. הכן כסרתי בחבלא דעבד כלל אלא דקאמרי עמנו הייתם ותו לא מדי: כוליה עבד. צעי קמאי לשלומי: ואפכיניה. ואהנו ליה לרב לפוטרו מדמי עין שהן מרובין מדמי שן ומיהו עבד נפיק לחירות: ואומניה. והכא ליכא למימר כדאמר רבא צרישא דאחאי כת אחרייתא מקמי דידעו ואמרי איפכא סימא את עינו והפיל את שניו דאי אחאי כת אחרייתא צרישא והדר אמרי הני הפיל את שניו וסימא את עינו כיון דלא אפומייהו פסקינן דינא אלא בראשונים שמוקדים את הרב לדמי שן שישנו בכלל דמי עין של אחרונים אפילו נמצאו זוממין אלו האחרונים לא היו מחייבו דאין עדים זוממים מתחייבים עד שיגמר הדיון על פיהם הלכך הן סיפא מוכחא לפוס ריהטא בשתי כיתות ומיפך והזומה: וסיידי דמי. צין רישא וצין סיפא כיון דהשתא מוקמת לה במיפך והזומה ובשתי כיתות עדים היכי דמי: אי דמאחרי אחורי הני כסרתי. כגון דאמרי קמאי יום ראשון הוה מעשה ואמ' כסרתי ואמרי *יום שני הוה מעשה ואיפכא הוה: אכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב. דמי מחייבי ליה מיום ראשון להוליא עבדו לחירות אכתי לא הוה צר חיוצא דהא דמי שני הוה מעשה ואיפכא הוה: אכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב דכי אתו לאסהודי לחיוציה לרב אכתי לאו צר חיוצא הוה: דמקדמי אקדומי הני כסרתי. שהם מודים דקודם שגזאת כת ראשונה להעיד נעשה מעשה: ואי דלא. העמידו העבד לרבו צין קודם שגזאת כת ראשונה להעיד אכתי כולי דמי עבד צעי שלומי דהא כוליה צעי אפסודיה מיינה דאכתי גברא לא מייחייב דאי הוה צעי הוא אלא לצי דינא ומודה ומפטר דמודה בקנס פטור וחירות דשן ועין קנסא הוה:

כדפרכינן לעיל צמר דמפקי ליה לחירות דמי עין צעי לשלומי ליה ויכולין לומר לטובתו בלאו כדאמר צ' היו צודקין (פסחין מהל'). דיכולין לומר לאוסרה על בעלה בלאו וי"ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפך והזומה מסקינן דאחרי כשעמד כבר צין ומסתמא כבר נתפרסם הדבר שילא העבד לחירות והרב צעלמו מודה דקתני שהרב אומר כן שעמד צין וכל עיקר שצאין לדין עכשיו לפי שהעבד מוצע דמי עינו וזוממין את הרב צין ורבו מודה לו דמי שניו לך כי אתו סהדי לא אתו אלא לגרע כמו של עבד שאם יבאו עדים על דמי עינו לא יהיה ממש צדצריהם ויודעים הם שצאו עדים אצל מעיקרה לא הוה ידעין דמייירי כשעמד צין אפי' הרב מודה כמה פעמים צריך העבד לעדים דמודה בקנס פטור משום הכי פריך שפיר צמר דמפקי ליה לחירות כו' וא"ת למה דחק אצ"י לאוקמי לסיפא במיפך והזומה כיון דעמד צין מוקמין לה יאמר שהעבד מוצעו דמי עינו והרב מודה לו דמי שניו והצ"ל עבד עדים דהפיל את שניו וסימא את עינו וצאו עדים והזימום וי"ל דולאי ה"ה כן שזה אס מייפך הוה ע"י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל אלא כשיש עדים דצד:

דאכתי גברא לא מחייב.

אין הטעם משום דאי הוה צעי הוה אמי לצ"ד ומודה ומפטר דאפי' לשמאל דאמר לקמן (דף עה.) מודה בקנס ואח"כ צאו עדים חייב כהא כיון דלא עמד צין לא חשצין לגברא צר חיוצא לענין קנס כדפרישית בסוף המנחה (לעיל לג. וסס: ד"ה אכא) שצמעתין דהחלטת השור: ונמצאו זוממים קמאי. כהן סיפא הולך לומר שהעדים שהזכרו צדרייתא שהזמו הם היו ראשונים משום דנריך לומר דפסקינן לדינא אפומייהו דאין העדים זוממים משלמים עד שיגמר הדיון על פיהם ואם לא שצאו מחילה לא ה"מ למפסק דינא אפומייהו אצל צרישא אע"פ שצאו לטוב פסקינן דישא אפומייהו: עבד כף דהו מימר. אמר. הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו דלגמרי צאין לסיועיה: הוה

כשעמד צין. על החצלות הללו ע"י עדים אחרים צ"ד אחר וחייבוהו להניח העבד וצדח דהשתא אי קאמי צעלים קמן הא לא מהניא ליה הודאה וקצב ליה האי עבד הפלת את שניו וסימא את עינו והעמדת צין ונתחייבת לי דמי עינו והציא עדים אלו על כך ואתו סהדי אחריו ואפכיניה ואמרו לא חייבינו צ"ד אלא דמי שן ואומניהו הלכך צין רישא וצין סיפא דאמי עבד לא מחייבי דהא מצ"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק צו אצל דמי עין משלמי לעבד צבצב דרישא דהא ממונה דעין אית ליה גביה מניח צין קמא וקצבו הני למיפטריה ובסיפא משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרא וע"כ בדאפכיניה מוקמת ליה דאי לא הכי צין דליכא סהדי אצ"י דינא קמא כוליה עבד צעי שלומי: דוקא דרבה. דהכחשה תחילת הזומה היא מהיכא: אינימא מרישא. דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכחשו דמיהו עדותן צטילה בהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתומי דינא כוותייהו פסקינן ויהי דמי שן דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא צהן תורת הזומה אצל גבי שנים אומרים הרב ושנים אומרים לא הרב דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם! אימא לך כיון דצטיל סהדותייהו לא מהניא צהן תורת הזומה: מדישא. מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דאמ' כת אחרייתא קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי שן והוי בכלל דתרייהו וכיון דלא נגמר הדיון על פיהם לא מחייבי הני מניעאי בצומה דכת שלישית מיהו הכי מוקי לה דאמ' הכי צי תרי צרישא ואמרי הפיל והדר סימא ופסקינן לדינא אפומייהו כו': דקא מכתשי לקמאי. ובטלה עדותן דלא יהיב דמים היתירים וקתני דכי נמצאו זוממים על ידי כת שלישית משלמין: אלא סיפא למה לי. לאוקמה דדומקא בשלש כיתות הא כתי סגיא וצדאפכיניה ואומניהו ורישא כדמשמע שצלה ודלא צדאפכיניה ומיהו מינה ליכא למידק מדי:

ניפוק